

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Kimdir Biliyor Musun?

Tarık Ebu Abdullah

15 Oca, 2018

<https://ilimvecihat.com>

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Hakkın iyice garipleştiği ve anlaşılmaz hâle geldiği şu zamanda hak ehlini de tanımak artık epeyce zor oldu. Zorluğun sebebi, hakkı beyan eden kaynakların mefkud (kaybolmuş) olmasından kaynaklanmıyor. Bilakis dinî kaynaklar ümmetin ömründe daha önce hiç görülmemiş surette menşur (neşredilmiş) dur. Hayır! Zorluğun sebebi, herkesin zahirde aynı kaynaklardan ama hakikatte farklı kaynaklardan konuşmasıdır. Bunun için bid'atçı, Sünni olarak; Halefî, Selefî olarak; batıl ehli de hak ehli olarak biliniyor.

İmam İbn-i Teymiyye (*rahimehullah*) iman ismini konu ederken buna şöyle dikkat çekiyor: "İbnu'l-Heysam'ın bu konuda yazısını gördüm, iman dilin sözüdür, diyor. Ve İbnu'l-Bâkılâni'nin bir yazısını gördüm, o, iman kalp ile tasdiktir, diyor. İkisi aynı asırda yaşamış ve ikisi de Mutezile'ye ve Rafızîlere karşı reddiyeler vermiştir. Burada demek istediğim şudur: Selef Kur'an ve imana tutunuyorlardı. Ümmette tefrika ve ihtilaflar ortaya çıkınca tefrika ve ihtilaf ehli fırkalara bölündü. Tevhitte, sıfatlarda, kaderde, Rasûle imanda ve diğer mevzularda dayanakları bâtında, hakikatte, Kur'an ve iman değil, kendi şeyhlerinin ihdas ettikleri asıllar olmuştur. Kur'an'dan bu asıllara uygun olduğunu düşündükleriyle ihticac ettiler.-(delil getirdiler)-. Kendi asıllarına ters düşenleri ise asıllarına uygun tevil ettiler."[\[1\]](#)

Yani zahiren Kur'an ve hadisle delil getirmişlerdir. Lakin hakikatte Kur'an ve hadisi kendilerinin ihdas ettikleri usûle göre kabul ve reddetmişlerdir, elfâzına mana vermişlerdir ve delaletini belirlemişlerdir.

Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) meşhur fırka hadisinde İslam ümmetinin 73 fırkaya bölüneceğini haber verdiğinde 73 fırkadan bir fırka müstesna diğerlerinin ateşte olacaklarını buyurmaktadır. Lakin bu fırkaların hepsi İslam fırkalarıdır. Her fırka kendi görüşüne Kur'an ve Sünneti delil göstermektedir. Kimisi daha çok kimisi daha az. Ama hiçbir İslam fırkası Kur'an'ı ve Sünneti tamamıyla terk etmez.

Mesela şu zamanda mevcut değişik fırkalara baktığımızda her biri kendi görüşüne Kur'an ve (ya) Sünnetten delil getirmektedir. Partici kendi bid'atine, tarikatçı kendi bid'atine, Sünnet inkârcısı kendi bid'atine, Telefî kendi bid'atine, Haricî kendi bid'atine ve Rafızî kendi bid'atine, her biri kendi bid'atine Kur'an ve Sünnetten delil getiriyor.

Şu hâlde bu fırkalar hepsi Kur'an ve Sünneti dinî kaynak edinme hususunda birler. Hepsi Kur'an ve Sünnete iman etmiş ve onu tasdik ediyorlar. Pekâlâ, o zaman bir fırka hariç diğerlerinin cehennemde olmalarını gerektiren nedir?

Evet! Zahirde hepsi kaynakta yani Kur'an ve Sünnette birler. Lakin bātında, hakikatte her biri kendi asıllarına tabidir. Her biri Kur'an'ı ve Sünneti kendilerinin ihdas ettikleri asıllara göre kabul veya reddediyorlar, elfâzına mana veriyorlar ve delaletlerini belirliyorlar.

Pekâlâ, şu hâlde hak olan fırka kimdir?

Hak olan fırkayı hakkın sahibi olan Allah (*celle ve âlâ*)'nın hakkı beyan etmesi için gönderdiği hak elçisi Muhammed (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) şöyle beyan ediyor:

تَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي

“Ümmetim 73 millete (fırkaya) ayrılacak. Biri müstesna hepsi ateştedir.” Dediler ki: “O hangisidir, ey Allah'ın Rasûlü?” Buyurdu ki: **“Benim ve ashabımın buldukları üzeri olanlardır.”**[\[2\]](#)

Ve İmam et-Taberani (*rahimehullah*)'ın Enes bin Malik (*radiyallahu anhu*)'nun rivayetinde tahrir ettiği hadisin lafzı şöyledir:

تَفْتَرِقُ هَذِهِ الْأُمَّةُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا الْوَاحِدَةَ ، قَالُوا : وَمَا هِيَ تِلْكَ الْفِرْقَةُ ؟ قَالَ : مَا أَنَا عَلَيْهِ الْيَوْمَ وَأَصْحَابِي

“Bu ümmet 73 fırkaya ayrılacak. Biri müstesna hepsi ateştedir.” Dediler ki: “O fırka hangisidir?” Buyurdu ki: **“Benim ve ashabımın bugün buldukları üzeri olanlardır.”**[\[3\]](#)

Bu hadislerde Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) hak ehlinin dayandığı esasları beyan etmektedir:

Birinci esas: Allah (*subhanehu ve teâlâ*)'nın kelamı.

İkinci esas: Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in sünneti.

Üçüncü esas: Sahabe (*radiyallahu anhum*)'un fehmi.

Dördüncü esas: Dinin tamamlanmış olması.

Belki burada bazıları hemen şöyle soracaklardır: “Muhakkak ki fırkaların ekseri bu esaslarda hemfikirdir. Hak fırkayı temyiz eden özellikleri nedir?”

Derim ki: Hak fırkaya mahsus mümeyyiz vasıfları şunlardır:

Bir: İlmî telakki masterlarını Kur'an ve Sünnet ile ifrad etmeleridir.

İki: Telakki zamanı olarak vahyin indiği dönemi tahdid etmeleridir.

Üç: Kur'an ve Sünneti anlamakta Sahabe (*radiyallahu anhum*)'un fehmini ölçü almalarıdır.

İmam İbn-i Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle diyor: "Bunun için onlardan (bid'at ehlerinden) çoğu, mesela Ebu'l-Hasan el-Basri ve ona tabi olan er-Razi, el-Âmidî ve İbnu'l-Hacib gibi olanlar şöyle demişlerdir: "Ümmet bir ayetin teviliinde iki görüşe ayrılırsa onlardan sonra gelenlere üçüncü bir görüşü ihdas etmek caizdir." Böylece ümmetin Kur'an ve hadis tefsirinde sapıklık üzere birleşmelerinin mümkün olabileceğini ve "Allah başka bir manayı kastetmiştir" diyerek de Allah'ın bir ayette sahabenin ve tabiinin anladığı manadan başka bir manayı kastettiğini kabul etmişlerdir. Bu sözün ne manaya geldiğini anlamış olsalardı söylemezlerdi. Zira ümmet sapıklık üzere birleşmez ve her ikisi de hata olan ve doğrusu üçüncüsü olan bir söz söylemezler." [4]

Bunun için İmam Ahmed (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "Bizde sünnetin asılları Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in sahabesinin izlediği yola tutunmak, onlara tabi olmak ve bid'ati terk etmektir. Zira her bid'at dalalettir." [5]

İmam el-Evzai (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "İlim, Muhammed (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'den gelendir. Bundan başkası ilim değildir." [6]

Ve İmam İbn-i Recep (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "İlimlerin içinde faydalı olan Kitap ve Sünnet metinlerini zapt etmek ve manalarını fehmetmektir. Bunu yaparken Kur'an ve Sünnetin manalarını, helaller ve haramlar ile alakalı meseleleri ve zühd, adab ve diğer mevzuları da sahabe, tabiin ve onlara tabi olanlardan gelen rivayetlere göre fehmetmektir." [7]

İmam Ebu'l-Kasım el-Esbahani (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "İlim, çok rivayette bulunmak değildir. Bilakis ilim, ittiba ve ilimle amel etmektir, sahabe ve tabiine uymaktır. Ama kim sahabe ve tabiine uymazsa o sapıktır -ilmi çok da olsa-." Ve şöyle diyor: "Din sadece Allah-u Teâlâ'dan gelendir. Onu insanların akıllarına ve görüşlerine açmamıştır. Rasûl (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) Sünneti ümmetine beyan etmiştir. Onu ashabına izah etmiştir. Her kim dinden bir şeyde Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in ashabına muhalefet ederse şüphesiz sapmıştır." [8]

Ve İmam İbn-u Ebi Zeyd el-Kîravâni (*rahimehullah*) şöyle demiştir: “Sünnete teslim olmak görüş ve kıyasa münafi değildir. Zira selefin ondan tevil ettiğini tevil ederiz, amel ettiği ile amel ederiz, terk ettiğini terk ederiz. Onların hadislerde geri durduklarından biz de geri dururuz, beyan ettiklerinde onlara tabi oluruz ve hadis olarak kabul ettiklerinde ve ondan istinbat ettiklerinde onlara uyarız. Onların ihtilaflarının ve tevillerinin dışına çıkmayız. Şu zikrettiklerimiz Ehl-i Sünnetin fıkıh ve hadiste insanlara imam olanlarının sözüdür.”[9]

Bilhare hak fırkanın en bariz vasfı, Nebevi Sünneti metnen, manen ve amelen zapt edip korumalarıdır. Her amele sünnetten bir delil aramalarıdır ve bunun üzerinde cemaati oluşturmalarıdır. Bunun için bu fırkaya Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat denilmiştir.

İşte Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)’in tarif ettiği hak fırka bu fırkadır. Bu fırkayı eskiler “Hadis Ehli” veya “Hadis Ashabı” fırkası olarak da tabir ederlerdi.

İmam Ebu Bekr Hatîb el-Bağdadi (*rahimehullah*)’ın kendi senediyle Ebu Said el-Hudri (*radiyallahu anhu*)’nun gençlerden birini (ilim talebelerinden birini) görünce şöyle dediğini tahric etmiştir: “Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)’in vasiyeti başım üstüme. Bize Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*), meclislerimizi size açmayı ve size hadis fehmettirmemizi vasiyet etti. Zira siz bizim haleflerimiz ve bizden sonraki Hadis Ehli olacaksınız.”

Yine kendi senediyle **“Ümmetimde daima hak üzere olan bir taife olacaktır. Ona karşı olanlar ona zarar veremeyecektir”** hadisi için İmam Ali bin Medinî (*rahimehullah*)’ın “Onlar **Hadis Ehli**’dir.” dediğini rivayet etmiştir.

Ve İmam Yezid bin Harun (*rahimehullah*)’tan “Bu taife Hadis Ashabı değilse kimdir bilmem” dediğini ve İmam İbnu’l-Mubarek (*rahimehullah*)’ın “Onlar bana göre Hadis Ashabı’dır” dediğini ve İmam Ahmed (*rahimehullah*)’ın “Bu taife Hadis Ashabı değilse kimdir bilmem” dediğini ve İmam Ali bin Medinî (*rahimehullah*)’ın “Onlar Hadis Ashabı’dır” dediğini ve İmam el-Buhari (*rahimehullah*)’ın **“Ümmetinden bir taife**, yani Hadis Ashabı” dediğini rivayet etmiştir.[10]

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Ne Demek?

Bu ıstılahın tarif ettiği fırka iki vasfa haizdir:

Birincisi, Sünnet ehli olmalarıdır ve ikincisi, Cemaat ehli olmalarıdır.

Bir şeyin ehli o şeye en has olanlardır. Bunun için kişinin ehli ona en özel ve en yakın olanlardır. Ve evin ehli o evin halkıdır. İslam ehli ise İslam'ı din edinmiş olanlardır. Bu manada Sünnet Ehli de Sünnete en özel, en yakın ve sözünde, amelinde ve itikadında Sünnete en bağlı olanlardır.

Muhtemelen Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat ıstılahı ilk olarak sahabe devrinin sonlarına doğru ümmette bid'atler baş gösterip fırkalar ortaya çıkmaya başlayınca kullanılmaya başlandı. Bu tabiri ilk kullanan olarak İmam İbn-i Abbas (*radiyallahu anhum*) bilinir. İmam İbn-i Kesir (*rahimehullah*) **“Nice yüzlerin ağardığı ve nice yüzlerin karardığı gün”** ayet-i kerimesinin tefsirinde İbn-i Abbas (*radiyallahu anhum*)'nın şöyle dediğini rivayet eder: “Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in yüzü ağardığı ve Ehlü'l-Bid'ati ve'l-Furka'nın yüzü karardığı gün.”

Özellikle Yunan mantığının hicrî birinci asrın sonlarına doğru İslam âlemine giriş yapmasıyla ve Kelam fırkalarının varlık göstermeleriyle ilkin dinin aslında ve sonra dinin her alanında hak ehliyle batıl ehli arasında büyük tartışmalar başladı.

Bunun için âlimlerimiz nebevi sünnetten sapmayan ve sahabe (*radiyallahu anhum*)'un yolundan çıkmayanlara Ehli Sünnet dediler. Nebi (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in tebliğ etmediği ve sahabenin ondan aktarmadıkları şeyleri ihdas edenlere de Ehlü'l-Bida (Bid'at ehli) dediler.

Maalesef ilkin sadece hak ehline mahsus olan Ehli Sünnet ismi Mutezile fırkasının ve özellikle Rafizî fırkaların güç kazanıp ümmete musallat olmalarıyla tahrife uğradı ve hakikatte Ehli Sünnet olmayanlar Ehli Sünnet olarak tabir edilmeye başlandı.

Bunun sebebi, bil husus üçüncü asırdan sonra güçlenen Mutezile ve Rafizî fırkalarına karşı ümmetin uleması arasında kahir çoğunlukta olan Eş'ârî ve Maturidî âlimlerinin büyük bir mücadele vermiş olmalarıdır.

Yukarıda geçtiği gibi Ehl-i Sünnetin en bariz vasfı, sahabe (*radiyallahu anhum*)'u sevmeleri ve onların yolunu izlemeleridir. Çünkü vahiy (Kur'an ve Sünnet) ile ümmet arasındaki tek bağ onlardır. Dolayısıyla Sünnet ve sahabe arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu ilişki genel olarak bütün Müslümanlarda o kadar derin bir yer edindi ki sahabeyi kötüleyenler Sünneti kötüleyenler olarak ve sahabeyi koruyanlar Sünneti koruyanlar olarak kabul edildi.

Mutezile ve Rafizîler sahabe düşmanıydı, sahabeyi kötülüyorlardı ve tekfir ediyorlardı. İslam toplumu içinde Mutezile ve Rafizîlere karşı en büyük mücadeleyi veren de Eş'ârî ve Maturidî âlimleri olunca bir; Eş'ârîler ve

Maturidiler Ehl-i Sünnet oldular, iki; buna ilaveten Eş'ârîler ve Maturidiler Ehl-i Sünnetin hamileri konumuna geldiler.

Hâlbuki Eş'ârîler ve Maturidîler imanın tarifinde, Allah (*celle ve âlâ*)'nın isim ve sıfatlarında ve dinde asli olan başka mevzularda sahabenin yolunu terk etmişlerdir. Semavi ilmi Yunanın aklına tabi kılmışlardır ve birçok mevzuda Nebevi Sünnete muhalefet etmişlerdir.

Özellikle hicrî üçüncü asırdan sonra Ehl-i Sünnet kavramı biri genel ve biri de özel olmak üzere iki manada kullanılmaya başlandı.

Birinci ve Genel Mana:

Rafizî, Şîî fırkası hariç bütün İslam fırkaları. Bu manada Rafizî, Şîî olmayan bütün fırkalar, yani Eş'ârîler, Maturidîler, Hariciler, Mutezile ve diğer bid'at fırkalarının hepsi Sünni yani Ehl-i Sünnet'tir. İmam İbn-i Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle der: "Şüphesiz ki Rafizîler Kitap ve Sünnete en uzak olan bid'at fırkasıdır. Bunun için onlar Sünnete muhalefetleriyle meşhur olmuşlardır. Genelde herkes Sünni'nin zıddı olarak sadece Rafizî'yi bilir. Birisi "Ben Sünni'yim" dediği zaman bu sözün manası "Ben Rafizî değilim"dir." [11]

İkinci ve Özel Mana:

Bid'atlerden hâli olan, Nebevi Sünnet ve sahabe (*radiyallahu anhum*)'un yolundan ayrılmayan saf, katıksız, tek hak ehli fırka Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat. Bu manada Eş'ârîler, Maturidîler, Hariciler, Mutezile, Cehmiler ve diğer bütün bid'at ve heva fırkaları Ehl-i Sünnet değillerdir. İmam İbn-i Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle der: "Ehl-i Sünnet lafzından, üç halifenin (Ebu Bekir, Ömer ve Osman (*radiyallahu anhum*)'un) hilafetini ispat edenler kastedilir. Bu manada Ehl-i Sünnet kavramına Rafizîler hariç bütün fırkalar girer. Ve Ehl-i Sünnet lafzıyla saf, katıksız Hadis ve Sünnet Ehli olanlar kastedilir. Bu manada Ehl-i Sünnet kavramına sadece Allah'ın sıfatlarını ispat edenler, Kur'an mahlûk değildir diyenler, Allah ahirette gözle görülecek diyenler, kaderi ispat edenler ve Hadis ve Sünnet Ehli arasında maruf olan diğer mevzuları ispat edenler girer." [12]

Binaenaleyh, Rafizî, Şîî olmayan herkes genel manada Ehl-i Sünnettir. Çünkü Sünnetten en çok sapmış ve ona en çok düşman olanlar Rafizîlerdir. Bunun için Rafizî olmayan ve Rafizîlere karşı mücadele vermiş olan herkes Sünni olarak ve Ehl-i Sünnetten addedilmiştir. Lakin hakikatte Ehl-i Sünnet, Nebevi Sünnete ve ashabın sünnetine sınıksız sarılanlar ve her türlü bid'atten kaçınanlardır.

İmam Ahmed (*rahimehullah*)'ın dediği gibi: “Bizde sünnetin asılları Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in sahabesinin izlediği yola tutunmak, onlara tabi olmak ve bid'ati terk etmektir. Zira her bid'at dalalettir.”[13]

Rafizî olmayan ve Rafizîler ve Mutezileyle mücadele eden herkes Ehl-i Sünnet tabirine dâhil edilince ve bu mücadeleyi özellikle Eş'ârî, Maturidî ve Kerramî âlimler verince Ehl-i Sünnet tabirinde bir mana kayması gerçekleşti ve usûlleri itibariyle Ehl-i Sünnet olmayan itikadî ve fikhî mezhepler Ehl-i Sünnet mezhepleri olarak kabul edildi.

Mesela bu yazının girişinde İmam İbn-i Teymiyye (*rahimehullah*)'ın sözünde zikri geçen Ebu Bekr el-Bâkilâni (*rahimehullah*) Hıristiyanlara, Rafizîlere, Mutezileye, Haricilere ve Cehmilere karşı acımasız ve çok bilge bir düşmandı. Bundan ötürü “Sünnetin Kılıcı” veya “Ümmetin Dili” veya “Hadis Ehlinin Sözcüsü” gibi lakaplar almıştır. Hâlbuki zamanında Ebu'l-Hasan el-Eş'ârî (*rahimehullah*)'ın mezhebini en güçlü savunan ve yayan benzeri az olan Eş'âriyye'nin en önemli imamlarındandır. İmam ez-Zehebi (*rahimehullah*) onun için şöyle der: “İmam, Allâme, Kelamcılarının ve Usûlcülerin bir tanesi. Ebu'l-Hasan el-Eş'ârî'nin yolunu savunup desteklemiştir. Birkaç az meselede ona muhalefet etmiştir. Onun nazirlerindedir. Kelam ilmini onun ashabından öğrenmiştir. Mutezileye, Rafizîlere ve Müşebbiha'ya karşı keskin bir kılıçtı. Usûlünün ekseri sünnete uygundur.”[14]

Şimdi bakın, “Sünnetin kılıcı” olarak tabir edilen Ebu Bekr el-Bâkilâni (*rahimehullah*) imanını nasıl tarif ediyor. Temhidu'l-Evâil ve Telhisu'd-Delâil isimli kitabında “İmanın manası hakkında söz” babı altında şöyle diyor: “Bize söyleyin. Size göre iman nedir?” denilse deriz ki: “İman, Allah'ı tasdik etmektir. İlim ve tasdik yeri ise kalptir. Ve denilse ki “Size göre küfür nedir?” denilir ki: “Küfür, imanın zıddı olan Allah'ı bilmemek ve O'nu tekzip etmektir. Küfür, insanın kalbini ilimden örtendir. Küfür, kalbin hakkı bilmesinden engelleyen bir örtü gibidir.”[15]

Ehl-i Sünnete göre ise iman; kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve beden ile ameldir.

Ehl-i Sünnetin büyük imamlarından İmam Süfyan bin Saîd es-Sevri (*rahimehullah*) şöyle diyor: “İman; söz, amel ve niyettir. Artar ve eksilir. İtaat ile artar, masiyet ile eksilir. Amelsiz söz caiz değildir. Ve söz ve amel niyetsiz caiz değildir. Söz, amel ve niyet ise ancak Sünnete uygunluğu ile caizdir.”[16]

Ve İmam Muhammed bin İsmail el-Buhari (*rahimehullah*) “Hicaz ehlinden, Mekke'de, Medine'de, Kufe'de, Basra'da, Vasit'ta, Bağdat'ta, Şam ve Mısır'da 1000'den fazla ilim ehliyle defalarca görüştüm” dedikten ve 50'sinden fazlasının isimlerini saydıktan sonra şöyle diyor: “Kısa tutmak ve uzatmamak

için bu kadarının isimlerini saymakla yetindik. Bunlardan bir tanesinin dahi şu meselelerde muhalefet ettiğini görmedim: Şüphesiz din, söz ve ameldir. Kur'an Allah'ın kelimidir. Mahlûk değildir. Kaderin hayrı ve şerri Allah'tandır." [17]

Ve İmam İbn-i Ebu Hâtim (*rahimehullah*) şöyle diyor: "Babama ve Ebu Zura'ya [18] Ehl-i Sünnetin dinin aslında mezhebini, gördükleri âlimlerin bu konuda görüşlerini ve kendilerinin bu hususta itikadlarını sordum. Şöyle dediler: 'Hicaz, Irak, Şam ve Yemen bölgelerindeki âlimlerle görüştük. Mezhepleri şöyleydi: İman, söz ve ameldir. Artar ve eksilir. Kur'an Allah'ın kelimidir. Hiçbir cihetten mahlûk değildir. Kader, hayrı ve şerriyle Allah (*azze ve celle*)'den dir.' " [19]

Gördüğünüz gibi Ehl-i Sünnetin imamları hepsi, iman, söz ve ameldir, Kur'an mahlûk değil Allah (*celle ve âlâ*) onu hakikaten konuşmuştur, demişlerdir. Şu hâlde imanın tarifinde dahi Sünnet Ehline muhalif olan birisi nasıl Sünnet Ehli hatta "Sünnetin Kılıcı" olabilir?

Evet! "Sünnetin Kılıcı"dır çünkü sünnet düşmanları olan Mutezile ve Rafizîlere karşı çok mücadele vermiştir diyebilirsiniz. Bu manada onlara karşı Sünneti müdafaa etmiştir. Bu manada bütün Eş'ârî, Maturidî, Zahirî vs. âlimler Sünnetin müdafileridir.

Lakin bir şeyin ehli, o şeyin esaslarını koruyan, savunan ve yaşatandır. Bu âlimler ise sahabeden 200 küsur sene sonra ortaya çıkmış esasların hamiliğini ve nazirliğini yapmışlardır.

Mesela, bugün Cübbeli Ahmet ve Ebu Bekir Sifil gibileri de Sünneti Mustafa İslamoğlu ve Abdulaziz Bayındır gibi Sünnet düşmanlarına karşı savunuyorlar. Lakin bu durum onları ne kadar Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat yapıyor?

Ebu Bekr el-Bâkilâni (*rahimehullah*) sadece bir örnektir. Bu manada örnekleri ciddi manada çoğaltabiliriz. Belki birçok Müslümanın büyük Ehl-i Sünnet âlimleri olarak bildikleri âlimlerin birçoğu özel manada Ehl-i Sünnet değildir. Mesela Fahrudin er-Razi, Ebu Hamid el-Gazali, Ebu'l-Meâli el-Cuveyni, Takiyyuddin es-Subki (*rahimehumullah*) gibi. Veya Hafız el-Beyhâki, Hafız İbn-i Hacer el-Askalâni veya Hafız en-Nevevi (*rahimehumullah*) gibi. Ve bu isimlere benzer birçok başkaları.

Şüphesiz tüm bu âlimlerin ilmî mevkileri çok yüksek ve Kur'an ve Sünnete hizmetleri çoktur. Her biri dinin direği ve ümmetin mürşidlerindedir. Lakin hepsine bir şekilde dinin aslında ve dinin beyan kaidelerinde bid'at girmiştir. Kimisine daha az, kimisine daha çok.

Velhasıl burada demek istediğim sadece şudur:

Ehl-i Sünnet...

- Zahren (Kur'an ve Hadis metinleriyle istidlal etmekte) ve batinen (Kur'an ve Hadis metinlerini kabul etmekte, elfazına mana vermekte ve delaletini belirlemekte) vahye (Kur'an ve Sünnete) teslim olmuş olanlardır.
- Sahabe (*radiyallahu anhum*)'u vahyi fehmetmekte ilk derecede ölçü kabul etmiş olanlardır.
- Sahabenin yolunu izleyen Ehl-i Sünnet ulemasını hakiki imamlar edinmiş olanlardır.
- Her bid'atten uzak duranlardır.

İşte bunlar Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'tir. İşte bunlar hak ehlidir.

Ebu Muhammed İbn-i Hazm (*rahimehullah*) şöyle diyor: "Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat hak ehlidir. Ondaki başkaları bid'at ehlidir. Onlar (Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat) sahabe (*radiyallahu anhum*)'dur. Ve tabiin (*rahimehumullah*)'tan onların yolunu izleyen herkes. Sonra Hadis Ashabı ve nesilden nesile bugüne dek onların yolunu izleyen fakihler. Ve yeryüzünün doğusunda ve batısında onlara tabi olan avam. Allah hepsine rahmet etsin." [20]

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in cemaat ehli olmasına gelince, bunun açıklaması şöyledir:

Lügatte cemaat, bir gaye için bir araya gelmiş olan topluluktur. İslam'da da cemaat kavramı bu kullanımın dışına çıkmaz ve başlıca şu iki manada kullanılır: Birincisi, tek de olsa hakkı kaim kılmayı gaye edinmiş topluluk. Ve ikincisi, Allah'a ibadet etme gayesi etrafında toplanan büyük İslam topluluğu (ümme).

Hadis ve Sünnet Ehli fırkası iki manada da cemaati inşa etmekte ve korumaktadır. Bunun için de cemaat ehli olarak isimlendirilmeyi en çok hak eden fırkadır.

Birinci manadaki cemaat için İmam Ahmed (*rahimehullah*)'ın Muaviye (*radiyallahu anhu*)'dan tahrir ettiği sahih hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابَيْنِ افْتَرَقُوا فِي دِينِهِمْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِثْقَالًا، وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ

سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً، وَهِيَ الْجَمَاعَةُ

“Kitap Ehli dinlerinde 72 millete (fırkaya) ayrıldılar. Ve bu ümmet 73 millete (fırkaya) ayrılacaktır. Biri müstesna hepsi ateştedir. (Müstesna olan) Cemaat’tir.”

Burada ‘cemaat’ten kastedilen, diğer rivayetlerde **“Benim ve ashabımın bugün buldukları üzeri olanlar”** kavliyle tarif edilen Hadis ve Sünnet Ehlidir.

Bu manada İbn-i Mes’ud (*radiyallahu anhu*) şöyle demiştir: “Cemaat, tek de olsan hakka muvaffak olmandır.” Ve bir rivayette “Cemaat, tek de olsan Allah’a itaate muvaffak olmandır.”[21]

İmam İbn-i Kayyim (*rahimehullah*) şöyle diyor: “Nuaym bin Hammâd şöyle demiştir: Cemaat fesada uğradığı zaman tek de olsan, sen cemaat ifsad olmadan evvelki hâl üzere olmalısın. O zaman sen cemaat olursun. Bunu el-Beyhâki zikretmiştir. Ve Hadis Ehli’nden bazı imamlara es-Sevâdu’l-Azam (en büyük topluluk) zikredildiğinde şöyle demişlerdir: Es-Sevâdu’l-Azam’ın kim olduğunu bilir misin? O, Muhammed bin Eslem et-Tûsi[22] ve arkadaşlarıdır. Bu tabiri karşıt görüşlüler tahrif etmiştir. Es-Sevâdu’l-Azam, Hücet ve Cemaat cumhurdur, demişlerdir. Ve cumhuru Sünnetin üzerine ölçü koymuşlardır. Sünnet Ehli az olduğundan ve asırlarda ve şehirlerde tek tük olduklarından ötürü Sünnete bid’at ve ma’rufa münker dediler ve kim şaz olursa (cumhurdan ayrılırsa) onu Allah ateşe soyutlar demişlerdir. Lakin muhaliflerin anlamadığı şu ki -hakka muhalefet eden- şazdır. Şayet bir kişi haricinde bütün insanlar hakka muhalif olsalar o zaman şaz olan, biri hariç bütün insanlardır. Ahmed bin Hanbel’in zamanında çok azı müstesna insanların hepsi şaz olmuşlardı. Bunun için onlar (Ahmed bin Hanbel ve diğerleri) Cemaat’ti. O zamanın kadıları, müftüleri, halifesi ve tabileri hepsi şazdı. Cemaat, tek başına Ahmed bin Hanbel’di.”[23]

İkinci manada cemaate gelince o, ümmetin oluşturduğu büyük İslam cemaatidir (ümmet). Bu manadaki cemaatin esasi gayesi, Allah’a ibadet etme hususunda toplanmaktır. Allah (*celle ve âlâ*) şöyle buyuruyor:

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

“Muhakkak ki bu sizin ümmetiniz tek bir ümmettir. Sizin Rabbiniz de Benim. O hâlde yalnız Bana ibadet edin.”[24]

El-Kefevî (*rahimehullah*) şöyle der: “Ümmet, bir işin veya dinin veya zamanın

veya mekânın bir araya getirdiği cemaattir.”[25]

Çünkü أُمَّهُ يَوْمَهُ أُمَّاً إِذَا (el-emmu) kasıttır. İbn-i Manzur (*rahimehullah*) “أُمَّهُ يَوْمَهُ أُمَّاً إِذَا” (kişi bir şeyi kastettiği zaman emmehu, yeummuhu, emmen denilir)” der. Şu hâlde ümmet, bir kasıтта, gayede birleşmiş olan topluluktur. Ortak kasıt, ayet-i kerimede geçtiği üzere Allah’a ibadettir: **“Sizin Rabbiniz Benim. O hâlde yalnız Bana ibadet edin.”**

Ebu Muhammed el-Beğavi (*rahimehullah*) şöyle diyor: **“(Muhakkak ki bu sizin ümmetiniz) yani milletiniz, dininiz (tek bir ümmettir) yani bir dindir.** O da İslam Dini’dir. Böylece Allah, İslam’dan hariç bütün dinleri batıl kılmıştır. Ümmetin aslı tek bir maksat üzere olan cemaattir. Şeriat bunun için bir ümmet kılınmıştır. Çünkü ehli bir maksatta bir araya gelmiştir.”[26]

Dolayısıyla büyük İslam cemaatini yani ümmeti oluşturan esas, efradının ibadeti Allah (*celle ve âlâ*)’ya ifrad etmeleri, O’na şirk koşmamaları ve İslam şeriatına itaat etmeleridir. Bu bağlamda şirk ehli olmayan bütün bid’at fırkaları büyük İslam cemaatindedir.

Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat, bid’at ve bid’at ehline karşı Sünneti koruduğu ve hakkı kaim kıldığı için birinci manada cemaat ehlidir ve bununla beraber büyük İslam cemaatinin yani ümmetin vahdetini koruduğu ve temin ettiği için ikinci manada da cemaat ehlidir.

İmam el-Evzaî (*rahimehullah*) kendi senediyle Amr bin Meymun (*rahimehullah*)’ın şöyle söylediğini aktarıyor: “Bir gün Abdullah bin Mes’ud (*radiyallahu anhu*)’nun “Cemaatten ayrılmayın. Allah’ın eli cemaatin üzerindedir.” dediğini işittim. Sonra başka bir gün onun şöyle dediğini işittim: “Başınıza namazın vaktini geciktiren idareciler geçecek. Siz namazınızı vaktinde kılın. Bu farz namazınız olur. Sonra onlarla beraber kılın. Bu sizin için nafil olur.” Ben (Amr bin Meymun) dedim ki: “Ey Muhammed’in ashâbı! Bize ne söylüyorsun, anlamadım.” “Nedir anlamadığın?” dedi. Dedim ki: “Önce bana cemaatten ayrılmamayı ve ona sarılmayı emrediyorsun ve sonra da “Namazı tek başına kıl! Bu kıldığın senin için farz namazın olur. Sonra da cemaatle kıl. Bu senin için nafil olur” diyorsun.” Bunun üzerine Abdullah bin Mes’ud (*radiyallahu anhu*) şöyle dedi: “Ey Amr bin Meymun! Ben de seni bu karyenin en fakihlerinden bilirdim! Cemaat kimdir biliyor musun?” “Hayır” dedim. “Cemaatin cumhuru cemaatten ayrılanlardır. Cemaat, tek de olsan hakka muvaffak olandır” dedi.” Ve bir rivayette “Yazık sana! Muhakkak ki insanların cumhuru cemaatten ayrıldılar. Şüphesiz ki cemaat, Allah (*azze ve celle*)’ye itaate muvakkaf olandır.”[27]

Abdullah bin Mes'ud (*radiyallahu anhu*) burada konumuz olan iki cemaatten bahsediyor. "Cemaatin cumhuru" derken büyük İslam cemaatinin yani ümmetin ekseri "Cemaatten" yani özel manada "Ehl-i Sünnet'ten ayrılanlardır" çünkü sahabenin Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'den aktardıkları dine dinden olmayan şeyler katmışlardır. (namazın vaktini geciktirmek gibi) Bunun için Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in en büyük imamlarından biri olan Abdullah bin Mes'ud (*radiyallahu anhu*) talebesine bu bid'ate iştirak etmemeyi ama vahdeti de bozmamayı öğretmiştir.

Bütün sahabe, talebelerini iki manada cemaati muhafaza etmek için eğitmişler ve terbiye etmişlerdir. Bunun için Hadis ve Sünnet Ehli imamlarına ait olan bütün akide metinlerinde şu manadaki ibareleri bulabilirsiniz:

"Adil de olsa zalim de olsa, iyi de olsa kötü de olsa (Müslüman) her Sultana, Emire itaat ederiz. Adil de olsa zalim de olsa, iyi de olsa kötü de olsa (Müslüman) her kişinin arkasında namaz kılarız. Adil de olsa zalim de olsa, iyi de olsa kötü de olsa (Müslüman) her komutanın altında cihad ederiz."

Hülasa:

Ümmetin içerisinde hakkı katıksız ve saf hâliyle ikame eden ve ümmetin vahdetini ve bütünlüğünü sağlayan ve koruyan fırka Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'tir. Bunun için daima ilahi nusrete mazhar olan "Tâifetu'l-Mansura"dır. Ve bunun için kurtulmuş olan "Fırkatu'n-Nâciye"dir.

İmam Süfyan bin Saîd es-Sevri (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "Melekler semanın nöbetçileridir. Hadis Ashabı da yeryüzünün nöbetçileridir."[\[28\]](#)

Ve İmam Muhammed bin İdris eş-Şâfiî (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "Hadis Ashabı'ndan birisini gördüğüm zaman sanki Nebi (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'i canlı olarak görüyormuş gibi oluyorum."[\[29\]](#)

Vay halimize! Vay halimize!

Şu zamanda Nebi (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'e benzemek ne kadar garip, ne kadar anlaşılmaz, ne kadar uyumsuz oldu.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in hâli ne kadar zor oldu!

Ben de İmam Süfyan es-Sevri (*rahimehullah*)'ın Yusuf bin Esbât'a dediği gibi diyorum:

"Doğuda bir adamın Sünnet sahibi olduğu sana ulaşırsa, ona selam gönder!

Batıda bir adamın Sünnet sahibi olduğu sana ulaşırsa, ona da selam gönder!
Zira Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat azalmıştır.”[30]

---

[1] Mecmuû'l-Fetâva, 13/58. Daru'l-Vefa üçüncü baskı h.1426

[2] Hadisi İmam et-Tirmizi (*rahimehullah*) Abdullah bin Amr (*radiyallahu anhu*)'dan hasen isnad ile tahrir etmiştir.

[3] Hafız el-Cûzecani (*rahimehullah*) şöyle der: “Bu; aziz, hasen, meşhur bir hadistir.”

[4] Mecmuû'l-Fetâva, 13/59. Daru'l-Vefa üçüncü baskı h.1426

[5] Şerh-u Usûli itikadi Ehli's-Sünneti ve'l-Cemaa 1/156. Dar-u Tayyibe baskısı h.1402

[6] Fadlu İlmi's-Selef ala'l-Halef 6. Mektebetu'ş-Şamile.

[7] Fadlu İlmi's-Selef ala'l-Halef 6. Mektebetu'ş-Şamile.

[8] El-Hucetü fi Beyani'l-Mahacce 2/469 ve 472. Daru'r-Raye baskısı h.1419

[9] Kitabu'l-Cami' 117. Muessesetu'r-Risale ikinci baskı h.1403

[10] Şeref-u Ashabi'l-Hadis 39,57,66,67. Âlem'ul-Kutub birinci baskı h.1423

[11] Mecmuû'l-Fetava 3/356. Daru'l-Vefa üçüncü baskı h.1426

[12] Minhacu's-Sunne 2/132. Muessesetu Kurtuba birinci baskı

[13] Şerh-u Usûli itikadi Ehli's-Sünneti ve'l-Cemaa 1/156. Dar-u Tayyibe

baskısı h.1402

[14] Siyeru Alami'n-Nubela 17/193. Muessesetu'r-Risale baskısı

[15] Temhidu'l-Evâil ve Telhisu'd-Delâil 388-394 (ihtisar ile). Muessesetu'l-Kutubi's-Sekafiyye baskısı h.1407

[16] Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sünneti ve'l-Cemaa' 1/119. Daru'l-Hadis baskısı h.1425

[17] Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sünneti ve'l-Cemaa' 1/134,135. Daru'l-Hadis baskısı h.1425

[18] Babası büyük İmam Muhammed bin İdris Ebu Hâtim er-Razi (*rahimehullah*)'tır. Ve Ebu Zura büyük İmam Ubeydullah bin Abdulkerim Ebu Zura er-Razi (*rahimehullah*)'tır.

[19] Şerh-u Usûli İtikadi Ehli's-Sünneti ve'l-Cemaa' 1/137. Daru'l-Hadis baskısı h.1425

[20] El-Fisal fi'l-Mileli ve'l-Ehvâi ve'n-Nihal 2/90. Mektebetu'l-Hanci baskısı

[21] Şerh-u Usûli İtikadi Ehli's-Sünneti ve'l-Cemaa' 1/83. Daru'l-Hadis baskısı h.1425

[22] Ümmetin büyük imamlarından ve hafızlarındandır. Sünnete ittibasıyla meşhurdur. H.242'de vefat etmiştir. Rahmetullahi aleyh.

[23] İ'lâmu'l-Muvakkiin 3/397. Daru'l-Cîl baskısı m.1973

[24] El-Enbiya 92

[25] El-Külliyat 176. Muessesetu'r-Risale, ikinci baskı 1419

[26] Meâlimu't-Tenzil 5/353. Dar-u Tayyibe, dördüncü baskı h.1417

[27] Tehzibu'l-Kemal 22/264-265. Muessesetu'r-Risale, birinci baskı h.1400

[28] Şeref-u Ashabi'l-Hadis 89. Alem'ul-Kutub birinci baskı h.1423

[29] Şeref-u Ashabi'l-Hadis 90. Alem'ul-Kutub birinci baskı h.1423

[30] Telbis-u İblis 11. Daru'l-Fiker, birinci baskı h.1421